

Posudek oponentky závěrečné práce

Vedoucí závěrečné práce: Mgr. Magdalena Novotná, Ph.D.

Oponent závěrečné práce: Mgr. Lucie Jakubcová Hajdušková, Ph.D.

Autor závěrečné práce: Bc. Helena Mladá

Obor: Učitelství výtvarné výchovy pro 2. stupeň ZŠ, SŠ a ZUŠ

Akademický rok: 2023/2024

Název práce: Spolupráce a poznávání v inkluzivní výtvarné výchově

Obsah a cíl práce, věcné zpracování (teoretické a metodologické zakotvení, náročnost tématu, inovativnost, přínos práce, formulace závěrů)

Za klíčové téma práce považuji koncept inkluze, jeho teoretické zakotvení a vztah těchto teorií k praxi – k reálné výuce výtvarné výchovy. V teoretické části práce autorka představuje vývoj významu pojmu inkluze a ideová pozadí z nichž tyto významy vycházejí. Snaží se odpovědět na otázky: Co je inkluze? Jak vypadá inkluzivní škola? Jak vypadá inkluzivní výuka VV? Jaké postavení/role má v takovém vyučování žák/žáci a vyučující? Jaké vzdělávací obsahy mohou podpořit inkluzivní charakter výuky? Aby na tyto otázky odpověděla, zasazuje pojem inkluze do vztahu s klíčovými tématy (vizuální gramotnost, jinakost, pluriverzum, kolaborativní tvorba) současné výtvarné výchovy v mezinárodním kontextu. Autorka svým textem dokládá, že se dokáže orientovat v teoretické „houštině“ a čelit multidisciplinarity „mnohohlavé saňi“ našeho oboru. Teoretickou část uzavírá představením dvou inspirativních modelů kolaborativní umělecké tvorby (Being-with-one-another Miri Kallio a Documetna 15). Na teoretickou část autorka navazuje drobnou kvalitativní výzkumnou sondou, realizovanou na soukromé základní škole ve dvou třídách (v 7. a 9. ročníku) ve výuce VV. Ve výuce byli žáci vyzváni k vytvoření fotografií na téma: co mě zajímá (moje téma). Následně se rozdělili do skupin/dvojic a hledali společná témata a jejich průniky (kresba). Zdá se mi, že autorka předpokládala, že když žáci budou mít příležitost výtvarně vyjádřit a prezentovat svá témata, že by mohli lépe porozumět jednání a komunikaci spolužáků s Aspergerovým syndromem (v každé třídě byl jeden žák s PAS). Tomu by odpovídala i formulace cíle výzkumné sondy „*prozkoumat možnosti společného procesu tvorby výtvarné výpovědi jako nástroje vzájemného poznávání i komunikace různých podob vztahování se a uchopování světa kolem nás.*“ Ovšem takto formulovaný cíl evokuje velké společenskovední výzkumy na téma vlivu umění na společnost, sociální kohezi, inkluzi apod. a možná i proklamace různých iniciativ a organizací, lobujících za určité trendy ve vzdělávání. Zdá se mi, že cíl je široce formulovaný na to, jak je realizovaná případová studie subtilní. Výzkumné otázky jsou oproti cíli formulovány lépe a lépe se na ně autorce v nasbíraných datech hledá odpověď: a) *Může společná tvorba, vycházející z osobního tématu (žáka s PAS) zprostředkovat porozumění spolužáků?* a za b) *Jaké podmínky je v rámci participativně pojaté hodiny výtvarné výchovy třeba nastavit, aby spolupráce mohla vést ke vzájemnému porozumění a poznávání?* Oceňuji, že autorka v práci uplatnila relativně novou a málo užívanou kartografickou metodu. Uvádí, že „*umožňuje mapování proběhlé situace, vizualizaci subjektivních narativů, zachycení dynamiky procesů tvorby apod. Výsledným artefaktem tohoto přístupu je mapa/diagram/grafický záznam kolektivní události*“ a je využívána jako metoda sběru dat (str. 31). Zdá se mi, že v tomto případě byla spíše využita k třídění a vizualizaci dat.

Výzkumná zjištění musela autorce způsobit těžkou hlavu a frustraci. Nejen, že není možné ze získaných dat dělat závěry, ale jako by se získaná data vzpírala, a dokonce odporovala skrytému předpokladu autorky, touze každého výtvarného pedagoga a velkým oborovým ideím – data ze studie spíše ukazují, že kolaborativní tvorba ve VV nevede ke vzájemnému poznávání žáků, k chápajícímu a respektujícímu vztahu mezi žáky. Je to skutečně tak? Možná. Je třeba se znovu ptát a toto téma otevírat. Zachovávám si naději, protože jsem v práci postřehla dva problémy: 1) Autorka v teoretické části dekomponuje různé pojmy, přístupy, teorie, ale vlastní teorii, ze které vychází cíl výzkumu a výzkumné otázky dekompozici nepodrobila. Osobní teorie se vynořila až během výuky, v reakcích a komunikaci s žáky s PAS i ostatními žáky a díky kartografické metodě. 2) Domnívám se, že autorce dalo obrovský kus práce nastudovat všechny prameny, pojmy a koncepty, ale už nezbylo dostatek času na jejich vstřebání a dekompozici (viz např. Fulka, Rozbíjet a tvořit. Dvojí pojetí filosofie u G. Deleuze, 2008). Oceňuji, že si studentka problémy uvědomuje a v závěru práce je otevřeně kriticky reflektuje.

Chtěla bych studentce položit dvě otázky k obhajobě:

1) Jak byste pojala výzkumnou sondu příště, co byste udělala jinak a z jakého důvodu?

2) Jakou roli v rámci participativně pojaté výuky, jejímž cílem je vzájemné porozumění a poznávání, hraje čas? (viz Vaše kartografické mapy)

Struktura práce (členění kapitol, logická provázanost): Práce je jasně strukturovaná do kapitol, které na sebe logicky navazují. Je přehledná, v některých pasážích hodně hutná.

Správnost citace a odkazů na literaturu, grafické, formální a jazykové zpracování: Autorka cituje a uvádí prameny v seznamu podle bibliografické normy. V práci se objevují překlepy a chyby, místy je sdělení kostrbatě formulované.

Práci doporučuji k obhajobě.